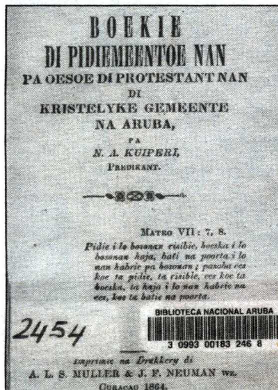
200 Jaar Protestantse

In dit jaar, 2022, herdacht de protestantse gemeente van Aruba haar tweehonderdjarig bestaan. Op 10 december bood Wim Rutgers tijdens een feestelijke bijeenkomst in de kerk in Oranjestad een terugblik op dit jubileum aan de hand van enkele belangrijke hoogtepunten uit de kerkgeschiedenis. Hier volgt een lichte bewerking van deze voordracht.

DOOR WIM RUTGERS

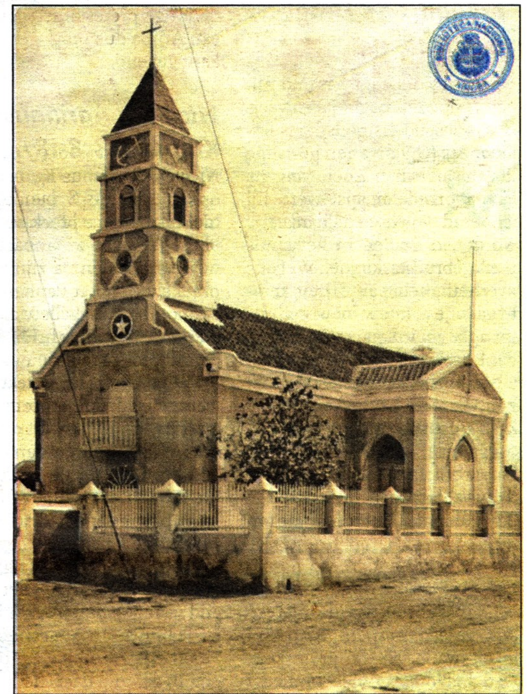
BOEKIE
DI PIDIEMEENTOE NAN
PA OESOE DI PROTESTANT NAN
DI
KRISTELYKE GEMEENTE
NA ARUBA,
PA
N. A. KUIPERI,
PREDIKANT.

MATEO VII: 7, 8.
Pidie i lo bosonan risibie, boeska i lo bosonan haja, bati na poorta i lo nan habrie pa bosonan; pasoba ees koe ta pidie, ta risibie, ees koe ta boeska, ta haja i lo nan habrie na ees, koe ta batie na poorta.

2454
BIBLIOTECA NACIONAL ARUBA
3 0993 00183 246 8

Imprimie na Drukkery di
A. L. S. MULLER & J. F. NEUMAN WZ.
CURAÇAO 1864.

Het catechismusboek van predikant Kuiperi.

Het oude 'kerkje aan de baai' (1846).

Dames van Curaçao op visite

Begin 1820 maakte een 'gezelschap meest van aanzienlijke vrouwen van Curaçao' deels een plezier- en deels een gezondheidsreis met een 'excursionistenschip' een uitstapje naar Aruba, waar zij zich erover verbaasden dat er totaal niets voor haar protestantse geloofsgenoten werd gedaan. Er was geen dominee, geen kerkgebouw en geen gemeente. Terug op Curaçao zonnen zij bij de kerkenraad op middelen voor onderwijs aan de kinderen van het eiland en voor de meer bejaarden in de godsdienst. (Neerlandia 15, nr. 12, 1911; Hartog 1970: 86).

Waarom 1822

Tot het laatste kwartaal van de achttiende eeuw werden er door de koloniale overheid geen of bij hoge uitzondering bewoners op Aruba toegelaten. Een van de vroege protestantse vreemdelingen die zich op Aruba vestigden was Willem Herms. Hoewel hij protestants was moest hij zijn drie dochters katholiek laten dopen, bij gebrek aan een dominee op het eiland. Maar gaandeweg vestigden zich aan het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw meer mensen op het eiland, ook protestanten.

Zo telde het eiland in 1816 al 1.732 inwoners, van wie 564 indianen, 584 gekleurde vrije mensen, 37 zwarte vrijen, 133 slaven van kleur, 203 zwarte slaafgemaakten. Er waren toen slechts 211 blanken op het eiland: vier uit Nederland afkomstige blanken; 20 blanke vreemdelingen; 187 ingeboren blanken. In 1816 waren er al 290 protestanten (279 gereformeerden; 11 luthersen) op Aruba, waaronder indianen en half-indianen. (Hartog 1970: 85); 1.106 rooms-katholiek (RK); 19 joods. Geestelijke voorzieningen hadden deze protestanten niet.

Klaas van Eekhout (1822-1831)

Juist rond die tijd kwam onderwijzer en godsdienstleraar Klaas van Eekhout, in 1781 in Amsterdam geboren, op Curaçao. Zijn zeilschip was 'een beetje verdwaald', want hij had eigenlijk de bedoeling naar Zuid-Afrika te gaan om daar als zendeling te gaan werken, maar hij kwam in Suriname aan wal en trok vervolgens naar Curaçao. Daar vroeg hij om godsdienstonderwijs te mogen geven; daarvoor had hij immers zijn diploma's gehaald.

Hij werd in 1822 naar Aruba verwezen, maar omdat hij geen bevoegd predikant was mocht hij de sacramenten (doop en avondmaal) niet toedienen. Voor het lezen van preken en het geven van godsdienstonderwijs verdiende hij 166,66 gulden per jaar. Dat werd door de kerkenraad van Curaçao betaald. Hij kreeg instructie elke zondag dienst te houden, preken te lezen en catechisatieles te geven. Daarnaast was hij schoolmeester - de eerste op het eiland.

Op 30 juni 1822 begon Van Eekhout zijn werkzaamheden in een woning van J.H.G. Eman, die luthers was, waarbij ook de hervormde C. Specht aanwezig is. Zij twee vormen de 'kerkopzieners'. „Deze datum beschouwt de Protestantse Gemeente van Aruba als de dag van haar stichting." (Hartog 1970: 86) Gereformeerd en luthers gingen samen - zoals op Curaçao.

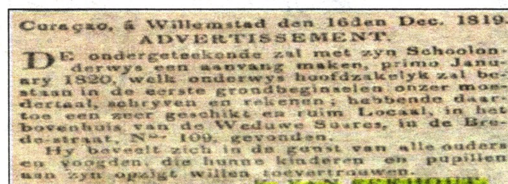
Er werd vervolgens een huis gekocht voor Van Eekhout waarin een kerklokaal werd ingericht. Het stond op de plek waar nu het oude kerkje aan de Wilhelminastraat nog staat. Op 25 augustus 1822 werd hier de eerste dienst gehouden. Van Eekhout trouwde met Elisabeth Beaujon. Zijn werk was niet gemakkelijk: op school werd veel verzuimd, kerkdiensten werden spaarzaam bezocht. Teleurgesteld verliet hij in 1831 het eiland en ging (weer) naar Curaçao, waar hij in 1839 overleed.

Predikanten uit Curaçao op dienstreis

Van 1823-1834 bezocht ds. G.B. Bosch vanuit Curaçao de 'randgemeente' Aruba zeker zeven keer. Hij doopte er en bediende het Avondmaal, overigens voor slechts weinig lidmaten. Over zijn reizen en verblijf heeft hij zo uitvoerig geschreven in zijn 'Reizen in West-Indië' (1836) dat zijn verhalende verslagen een belangrijke bron vormen voor onze kennis van het eiland in het begin van de 19e eeuw. Dat hij in zijn verhalen ook zijn fantasie wel eens liet spreken gaf hij toe door ironiserend te schrijven 'een reiziger liegt altijd wat'. Hij reisde met een klein zeilschip en werd na een voorspoedige reis aan de wal opgewacht door de godsdienst- en schoolonderwijzer, dat was dus Klaas van Eekhout, en de twee kerk- en schoolopzieners Eman en Specht. „Ik stap met deze langzaam voort, met een gevoel van bisschoppelijke waardigheid", schreef de dominee ironisch. Maar hij was zich ervan bewust dat hij de eerste predikant ooit was die Aruba bezocht.

Dominee Kuiperi.

Curaçao, â Willemstad den 16den Dec. 1819.
ADVERTISSEMENT.

De ondergeteekende zal met zyn Schoolonderwys een aanvang maken, primo January 1820, welk onderwys hoofdzakelyk zal bestaan in de eerste grondbeginselen onzer moedertaal, schryven en rekenen; hebbende daartoe een zeer geschikt en ruim Locaal, in het bovenhuis van de Weduwe Suares, in de Bredestraat, N° 100, gevonden.

Hy beveelt zich in de gunst van alle ouders en voogden, die hunne kinderen en pupillen aan zyn opzigt willen toevertrouwen.

K. VAN EEKHOUT.

Een advertentie van K. van Eekhout.